

EXAMEN DE DIFERENȚE LA DISCIPLINA ISTORIE

CLASA A X-A

BAREM DE REZOLVARE VARIANTA 1

Punctaj total: 100 de puncte (90 de puncte pentru cele trei subiecte și 10 puncte din oficiu). Răspunsurile de mai jos sunt orientative: se acceptă și alte formulări corecte, dacă sunt susținute cu informații istorice exacte și argumente relevante.

SUBIECTUL I – Orientul Antic (30 de puncte)

1. Mediul geografic, economia și apariția statului în Egipt și Mesopotamia (8 p)

Răspuns orientativ: În Egipt, Nilul avea revărsări relativ regulate, care fertilizau solul și favorizau agricultura. Necesitatea coordonării irigațiilor, a depozitării cerealelor și a organizării muncii a contribuit la consolidarea autorității faraonului și la unificarea teritoriului. În Mesopotamia, Tigru și Eufrat aveau un regim mai puțin previzibil, iar comunitățile au dezvoltat sisteme de irigații și orașe-stat precum Uruk, Ur și Lagash. Fragmentarea politică a fost frecventă, deși au existat și perioade de unificare sub conducători precum Sargon din Akkad sau Hammurabi.

Asemănări: ambele civilizații s-au dezvoltat în văi fluviale; agricultura irigată a susținut surplusul alimentar, specializarea ocupațiilor, apariția orașelor și a unei administrații. Deosebiri: Egiptul a cunoscut relativ devreme unificarea sub un faraon, în timp ce Mesopotamia a fost adesea organizată în orașe-stat rivale; Nilul oferea condiții mai previzibile decât sistemele fluviale mesopotamiene. Concluzie: geografia a influențat dezvoltarea, dar nu a determinat mecanic aceeași formă de stat.

Punctaj: identificarea relației geografice și economice – 2 p; două asemănări – 2 p; două deosebiri – 2 p; explicație comparativă și concluzie – 2 p.

2. Religia și legitimarea puterii în două civilizații orientale (7 p)

Răspuns orientativ (Egipt și Mesopotamia): În Egipt, faraonul era considerat conducător cu statut divin sau legătură privilegiată cu zeii; menținerea ordinii cosmice (Ma'at) și îndeplinirea ritualurilor justificau autoritatea sa. Templele și preoțimea aveau un rol economic și politic important. În Mesopotamia, regele își legitima domnia prin sprijinul zeilor protectori ai cetății și prezenta victoria militară ori promulgarea legilor ca expresii ale voinței divine. Prologul Codului lui Hammurabi îl asociază pe rege cu misiunea de a face dreptate, sub autoritatea zeilor.

Se acceptă și alte combinații corecte, de exemplu India antică (dharma și rolul tradițiilor religioase) sau China (Mandatul Cerului, prin care legitimitatea conducătorului depindea de capacitatea de a guverna drept).

Punctaj: prezentarea primei civilizații – 2 p; prezentarea celei de-a doua – 2 p; exemple concrete – 2 p; comparație/concluzie – 1 p.

3. Codul lui Hammurabi și un alt model juridic sau politic (7 p)

Răspuns orientativ: Codul lui Hammurabi, elaborat în secolul al XVIII-lea î.Hr. în Babilon, cuprinde dispoziții privind proprietatea, familia, munca, datoriile și sancțiunile. Pedepsele variau în funcție de statutul social și de natura faptei, ceea ce reflectă o societate ierarhizată. Regele își prezenta activitatea legislativă drept o misiune de a instaura dreptatea.

Comparație posibilă cu dreptul roman: și dreptul roman a reglementat proprietatea, obligațiile și relațiile sociale, însă s-a dezvoltat în timp prin legi, practici și interpretări juridice. Legea celor XII Table (mijlocul secolului al

V-lea î.Hr.) a făcut publice norme importante ale comunității romane. În ambele cazuri, legea exprima ordinea socială și autoritatea politică, dar nu presupunea egalitate deplină între toate categoriile populației.

Punctaj: două caracteristici ale Codului – 3 p; prezentarea modelului comparat – 2 p; explicația privind ierarhia și autoritatea – 2 p.

4. Scrierea ca instrument cultural și administrativ (8 p)

Răspuns orientativ: În Mesopotamia, scrierea cuneiformă a fost folosită pentru evidența recoltelor, taxelor, schimburilor comerciale și a obligațiilor față de temple și palate. Totodată, ea a permis consemnarea unor texte literare și religioase, precum Epopeea lui Ghilgameș. În Egipt, hieroglifile au fost utilizate în inscripții regale și religioase, iar formele de scriere folosite de scribi au sprijinit evidența administrativă, colectarea impozitelor și organizarea statului. Scrierea a conservat memoria și a susținut autoritatea instituțiilor, dar accesul la ea era limitat și oferea scribilor un statut privilegiat.

Punctaj: explicarea funcției administrative – 3 p; explicarea funcției culturale – 2 p; două exemple concrete – 2 p; concluzie – 1 p.

SUBIECTUL II – Grecia și Roma antică (30 de puncte)

1. Atena în epoca lui Pericle și Sparta (8 p)

Răspuns orientativ: În Atena secolului al V-lea î.Hr., Adunarea poporului (Ekklesia) permitea cetățenilor bărbați să participe la decizii; Consiliul celor 500 pregătea lucrările Adunării, iar multe funcții erau ocupate prin tragere la sorți. În epoca lui Pericle, participarea politică a cetățenilor a fost sprijinită și prin plata unor indemnizații pentru anumite servicii publice. Democrația ateniană excludea femeile, sclavii și străinii rezidenți de la cetățenia politică.

Sparta avea o structură mixtă: doi regi, Gerousia (consiliul bătrânilor), efori și Adunarea spartanilor. Societatea era militarizată, iar educația băieților urmărea disciplina și pregătirea militară. Participarea politică era limitată la categoria cetățenilor spartiați; hiloții și perieci nu aveau drepturi politice egale. Așadar, cele două cetăți aveau instituții diferite, dar niciuna nu oferea participare politică tuturor locuitorilor.

Punctaj: două caracteristici ale Atenei – 3 p; două caracteristici ale Spartei – 3 p; limitele participării și concluzie – 2 p.

2. Colonizarea greacă (7 p)

Răspuns orientativ: Colonizarea greacă, intensificată mai ales între secolele VIII–VI î.Hr., a fost determinată de factori precum creșterea populației, accesul la terenuri agricole, conflictele sociale și nevoia de materii prime și piețe. Coloniile au fost întemeiate în sudul Italiei și Sicilia, pe țărmurile Mării Negre, în nordul Africii și în alte zone mediteraneene. Ele erau, de regulă, comunități autonome, dar păstrau legături religioase și culturale cu metropola.

Consecințe: extinderea schimburilor comerciale și a circulației produselor; răspândirea limbii, alfabetului, practicilor religioase și formelor artistice grecești; intensificarea contactelor cu alte populații; uneori, apariția unor tensiuni pentru controlul resurselor și rutelor comerciale.

Punctaj: două cauze – 2 p; direcții de extindere – 2 p; două consecințe explicate – 3 p.

3. Expansiunea Romei și războaiele punice (8 p)

Răspuns orientativ: Expansiunea romană a fost favorizată de poziția geografică a Romei în Italia, organizarea militară, capacitatea de a integra aliați și comunități cucerite, precum și competiția pentru resurse și securitate. Războaiele punice (264–146 î.Hr.) au opus Roma Cartaginei pentru controlul Siciliei și al rutelor comerciale din vestul Mediteranei. Victoria Romei în cele trei războaie a dus la dobândirea unor teritorii și la distrugerea Cartaginei în 146 î.Hr.

Consecințe: Roma a devenit principala putere a Mediteranei occidentale; au crescut veniturile, comerțul și afluxul de sclavi; s-au consolidat latifundiile și s-au accentuat inegalitățile sociale; generalii și armatele au căpătat o influență politică sporită. Aceste transformări au contribuit la tensiunile care au marcat criza Republicii.

Punctaj: două cauze ale expansiunii – 2 p; rolul și rezultatul războaielor punice – 3 p; două consecințe sociale/economice/politice – 3 p.

4. Criza Republicii romane (7 p)

Răspuns orientativ: Afirmția poate fi susținută. Cuceririle au concentrat bogăția în mâinile unei părți a elitei și au favorizat extinderea marilor proprietăți, în timp ce o parte dintre micii proprietari s-au confruntat cu dificultăți. Reformele fraților Gracchi din secolul al II-lea î.Hr. au arătat conflictul privind distribuirea pământului și puterea politică. Armatele au devenit tot mai legate de generali, iar rivalitățile dintre Marius și Sulla au contribuit la folosirea forței în luptele politice. Mai târziu, conflictul dintre Caesar și adversarii săi a culminat cu războiul civil; asasinarea lui Caesar în 44 î.Hr. nu a restabilit Republica, iar după alte războaie civile Octavian a devenit Augustus în 27 î.Hr.

Concluzie: instituțiile republicane au fost supuse presiunii transformărilor economice, sociale și militare produse de expansiune. Se acceptă și alte exemple relevante, corect încadrate cronologic.

Punctaj: trei argumente istorice explicate – 5 p; exemple/personalități și cronologie corectă – 1 p; concluzie – 1 p.

SUBIECTUL III – Eseu de sinteză (30 de puncte)

Repere pentru un răspuns de nivel maxim

Eseul trebuie să aibă introducere, cuprins și concluzie și să compare explicit cel puțin un exemplu din Orientul Antic cu unul din lumea greco-romană. Modelul de mai jos reprezintă un plan de răspuns, nu singura variantă acceptată.

Plan și conținut posibil

Introducere: Societățile antice au creat forme diferite de organizare a puterii, influențate de condițiile geografice, activitățile economice, credințe și conflicte. În timp ce unele state orientale au dezvoltat monarhii centralizate, lumea greacă a cunoscut o pluralitate de polisuri, iar Roma a trecut de la Republică la Principat.

Paragraful 1 – Orientul Antic: În Egipt, faraonul concentra autoritatea politică și religioasă, iar administrația coordona agricultura, impozitele și lucrările publice. În Mesopotamia, orașele-stat și regatele au folosit scrierea și instituțiile templului și palatului pentru administrarea resurselor. Codul lui Hammurabi ilustrează legătura dintre lege, puterea regală și ierarhia socială.

Paragraful 2 – Religie, scriere și lege: Credințele religioase legitimizau conducătorii și explicau ordinea lumii. Scrierea cuneiformă și hieroglifele au servit atât administrației, cât și păstrării textelor religioase și literare. În Mesopotamia, codificarea legilor a făcut vizibilă pretenția regelui de a instaura dreptatea; în Egipt, inscripțiile regale exprimau autoritatea faraonului.

Paragraful 3 – Grecia: Polisul era o comunitate politică, religioasă și militară. La Atena, cetățenii bărbați participau la Adunare și la unele funcții publice, însă femeile, sclavii și străinii rezidenți erau excluși de la cetățenia politică. Sparta avea instituții diferite și o organizare socială puternic militarizată. Prin urmare, ideea de participare politică exista, dar era limitată.

Paragraful 4 – Roma: Republica romană avea magistraturi, Senat și adunări, însă expansiunea a produs bogății, inegalități și competiție între conducători. Războaiele civile au slăbit instituțiile republicane. În 27 î.Hr., Octavian, devenit Augustus, a inaugurat Principatul, păstrând formal unele instituții republicane, dar concentrând puterea efectivă.

Comparație și concluzie: În Orientul Antic, autoritatea era frecvent concentrată în jurul regelui și legitimată religios, în timp ce Grecia a dezvoltat forme variate de participare a cetățenilor, iar Roma a combinat instituții republicane cu extinderea treptată a puterii personale. În toate aceste societăți, administrația, legea și credințele au contribuit la menținerea ordinii, însă accesul la putere și drepturi a rămas inegal.

Repartizarea punctajului pentru eseu

- Informație istorică exactă și relevantă – 12 p: acoperirea Orientului Antic, Greciei și Romei; concepte, evenimente și exemple corecte.
- Argumentare și relații cauză–efect – 8 p: explicarea transformărilor și a consecințelor, nu doar enumerarea faptelor.
- Concepte și exemple – 5 p: utilizarea corectă a termenilor precum monarhie, polis, cetățenie, Republică, Principat, administrație și legitimare.
- Structură și exprimare – 5 p: organizare logică, introducere și concluzie, coerență, exprimare clară și respectarea cerinței de comparație.

PUNCTAJ FINAL

Subiectul I: 30 p

Subiectul II: 30 p

Subiectul III: 30 p

Puncte din oficiu: 10 p

TOTAL: 100 p